

SCHAKEN

De schaak revolutie

VOLGENDE WEEK:
MAX REBATTU JR (BRIDGE)

door
Hans Böhm

Onze kop is tevens de titel van een pas verschenen boek met als ondertitel *Hoe een eeuwenoud bordspel populairder werd dan ooit*. Schrijver Peter Doggers is nauw betrokken bij de tumultueuze afgelopen 15 jaar waarin de schaaksport een e-sport werd. Hij werkt voor *chess.com*, een platform waar meer dan 10 miljoen spelers per dag op schaken. Het boek is bedoeld voor lezers voor wie schaken nieuw is en dus een unieke wereld gaan ontdekken.

In deel 1 wordt de geschiedenis beschreven waaronder schrijvers, kunstenaars, wetenschappers en onze grote sterren van weleer. Doggers begint in het jaar 500, bij het spel *chaturanga*, een van de voorlopers van ons huidige spel. Dat is jammer want

juist de ontdekkingen bij de opgravingen in 2013 bij het plaatsje Siirt laten zien dat het oudste bordspel meer dan 5000 jaar oud is. Feitelijk begint ons huidige schaakspel pas rond 1500 want daarvoor was er geen koningin-stuk en was het spel veel trager (de rokade moest nog komen).

Natuurlijk komt de legende van de graankorrel voorbij en de verspreiding vanuit India naar Azië en vanaf het jaar 1000 naar Europa. De metamorfose van de stukken die eerst militair waren en later ambachtslieden en edelen. De rol van de Kerk, die het schaakspel tot ongeveer 1250 verbood (de dobbelsteen bepaalde ooit met welk stuk gezet diende te worden, dus een geluksspel en dus duivels). Doggers haalt enkele manuscripten aan die aangeven dat de populariteit van schaken in

de Middeleeuwen groot was: 'Een intellectuele ontmoeting van elementen uit de wiskunde, psychologie, kunst, sport en zelfs muziek. Door de geschiedenis heen heeft schaken gefungeerd als metafoor voor oorlog, de intellectuele strijd, het strategische gevecht en zelfs voor het beschrijven van onze hele samenleving'.

Die algehele aandacht vanwege de mystiek van het schaken komt terug in een hedendaagse poging om verwijzingen in film, krant, liedjes en advertenties of waar dan ook te turven. Een vriend van Doggers begon daarmee en deed dat alleen met zaken die organisch op hem afkwamen. Hij wilde het een jaar doen maar hield er na een maand mee op. Te veel.

De *Netflix*-serie *The Queens Gambit* in 2020 was na een maand de best

bekeken serie door 62 miljoen huishoudens en stond in 63 landen op nummer 1.

Het blijft interessant om weer te lezen over De Turk (de eerste zogenaamde schaakrobot uit 1770), de anekdotes over Napoleon, het wereldberoemde Café de la Régence in Parijs waar componist/schaker Philidor andere beroemdheden ontmoette zoals schrijver/filosoof Voltaire en Rousseau en advocaat/staatsman Robespierre.

Dankzij de industriële revolutie kwam het verenigingsleven meer op gang (oprichting KNSB 1873) want uitwedstrijden te paard had nadelen. Na de oprichting van de wereldschaakbond FIDE in 1924 kwam langzaam het professionele schaak op gang en werd de strijd om het WK alsmaar beter georganiseerd.

We krijgen een opsomming van alle officiële wereldkampioenen vanaf 1886 en ook van de aparte categorie vrouwen vanaf 1927. 'Zij zijn het schaakequivalent van de oude bewoners van de berg Olympus, zij brengen een speciaal aura met zich mee naar de speelzaal'.

Er komen onderwerpen voorbij als schakende politici (zoals Benjamin Franklin en Che Guevara en in het kader van de WK-tweekamp 1972 Fischer - Spassky tijdens de Koude Oorlog ook Henry Kissinger, Minister BZ Amerika).

We lezen over beroemde sportmensen die ook schaken, het WK schaakboksen, schaken in de kunst (hier mis ik klassieke kunstschilders als Tjerk Zijlstra die echte stellingen in surrealistische schilderijen verwerkt), in boeken en in het theater (hier mis ik de

bioscoopfilm *Lang Leve de Koningin* van regisseuse Esmee Lammers, de kleindochter van Euwe) en in de psychologie. Ik mis onder andere het *Levend Schaak*, zoals dat al eeuwenlang wordt gespeeld in het Duitse Ströbeck en het Italiaanse Marostica en begin deze maand in Hilversum met de burgemeester en zijn vrouw als koning en koningin.

Het laatste hoofdstuk gaat over de impact van de computer op de schaaksport. Die is onnoemelijk groot en zorgde voor een revolutie in onze geschiedenis. Hier is Doggers in zijn element, dit is zijn terrein.

Een informatief boek voor iedereen die kennis wil maken met de schaaksport en een feest der herkenning voor schakers zelf.

Uitgeverij Spectrum, 430 bladzijden, 30 euro.